

THE COMMUNIST INTERNATIONAL IN LENIN'S TIME. THE GERMAN REVOLUTION AND THE DEBATE ON SOVIET POWER. DOCUMENTS 1918–1919.

*(A Kommunista Internacionálé Lenin idejében.
A német forradalom és a vita a szovjet hatalomról.
Dokumentumok: 1918–1919.)*

New York, Anchor Foundation, 1986. 540.

Napjainkban talán „utánlövésnek” hat a témaválasztás. A történeti valóságból nem szűrhetőek ki egyes korszakok, még akkor sem, ha ezeket később különféle időkben másképp és másképp látták is.

A New York-i szerzők megközelítését jól illusztrálja a hatalmas történeti forrásanyag válogatása, ill. a bevezető. A leninista, sőt nagyon is ortodoxon leninista bevezetőt azt húzza alá, hogy „az első világháború kirobbanása óta a Második Internacionálé legtöbb pártja elárulta a munkásosztályt és a nemzetközi elveket.” Az, hogy ez leegyszerűsítő és téves álláspont, erről nem kell szólnom. S ugyanúgy jellemző, hogy ugyanitt a bevezető szerzője csak a bolsevikokat emeli ki, mint akik azonnal az új Kommunista Internacionálé megteremtéséért kezdték meg a maguk harcát. Ez természetesen így szintén leegyszerűsítés. Német vonatkozásban a túlságosan régi és főként aránytalan és téves megközelítéseket látom visszaköszönni, amikor a bevezető a spartakistákra koncentrál, a megalakuló USPD-ről úgyszólván csak mellékesen emlékezik meg. A spartakisták és az USPD viszonya ugyancsak problematikus, s mindkét csoportosuláson belül is megvoltak a nagyon is lényegi, elvi viták, különféle s egyáltalán nem egyszerűen személyeskedő véleményeltérések, amelyek érdemesek a mélyebb elemzésre. Persze az előszót író John Riddel mentéségre szolgáljon, hogy az ő fő témája a Kommunista Internacionálé előtörténetének vizsgálata, s ennyiben a spartakisták kétségtelenül fontosabbak, mint az USPD, de nem feledkezhetünk meg arról, hogy a KI. létrejötténél központi szerepet kapott az a kérdés, hogy mi legyen „a centristákkal”, többek között éppen az USPD-vel. Ehhez az USPD vizsgálata is nagyobb figyelmet igényel. Ugyanitt Riddel részleges felmentésre szolgáljon, hogy ez a bevezető alig 16 oldalt tesz ki, ám a mentő körülmények nem változtatnak azon véleményemen, hogy a történeti megközelítések 1986-ban is anakronisztikusan csengtek, de természetesen már egykor, 1917–1919 között sem így festett maga az alaphelyzet.

A kötet érdemi része szerintem nem is az előszóban, hanem a mellékelt hatalmas történeti dokumentációban van.

A kötet a hatalmas mennyiségű történeti dokumentációt történeti korszakokra bontva közli. Az első nagy fejezet alcíme — teljesen logikusan — így hangzik: Az Orosz Szovjet Köztársaság kikiáltásától az 1918-as novemberi német forradalomig. E fejezetben több ismertebb Lenin szöveg, avagy Scheidemann és Liebknecht 1918 novemberi híres történeti értékű beszédei, illetve a spartakista kiáltvány és néhány USPD nyilatkozat mellett közlik Csicserin és Radek beszélgetését (a szovjet távfrón) Hugo Haaseval, az USPD egyik legbefolyásosabb vezetőjével.

A kötet szerkesztői két külön fejezetben mutatják be az 1918 téli és az 1919 januári német eseményeket, majd megint csak külön fejezetben a Német Kommunista Párt megalakulását. Ebben a fejezetben megtalálhatjuk Radek egykori cikkét, Paul Levi beszámolóját, részleteket a felszólalásokból és a német szociáldemokrata „többségi” Vorwärts értékelő cikkeit. Lehetőség nyílik az események több oldalról történő megvilágítására, ám több fejezetnél tapasztalhatjuk, hogy az összeállítók rendkívül sok Lenin és Luxemburg anyagot közöltek (ami persze sok szempontból érthető, az USA-ban még inkább érthető). A sokszínű megközelítés így

viszont szerfelett leszdkült. Az orosz forradalom vagy a szovjet hatalomról közölt nagyobb fejezetben csakis a lenini bolsevik értékelésekkel ismerkedhetnek meg az olvasók, semmiféle mensevik, akár baloldali mensevik, eszer anyaggal. Többek között Martov idevágó és Berlinben az USPD sorsdöntő kongresszusán elhangzott beszédét sem találhatjuk meg.

A hiányok jelzése mellett a hangsúlyt áttéve arra, hogy mi az, amit az érdeklődő megtalál: a 8. fejezetben a berni szociáldemokrata kongresszust dokumentáló fejezetben a demokráciáról és diktatúráról szóló határozat mellett főként a felszólaló s vitázó franciák (Longuet, Frossard, Loriot, P. Faure) beszédeit. A záró 9. fejezetben, amely a KI. első kongresszusát dokumentálja, a Lenin- és Zinovjev-beszédek mellett feltétlen érdeklődésre tarthat számot a független és felelős véleményt kialakító és tragikus sorsú Hugo Eberlein beszámoló cikke, amelyben R. Luxemburg véleményét összegzi egy vele folytatott interjú alapján. S persze ugyanitt megtalálhatjuk Trockij egy frását is.

A vaskos dokumentumkötet — minden hiányossága mellett is — feltétlenül tovább bővíti ismereteinket. A kötetet hasznos annotált névmutató egészíti ki.

Jemnitz János